

Utbildningsinspektion i Kvarnbackaskolan och Welandersborgs skola förskoleklass, grundskola årskurs 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av rektorsområdet	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av utbildningsresultaten	3
Bedömning av verksamheten	4
Bedömning av förutsättningarna för utbildningen.....	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Kvarnbackaskolan den 14 februari och Welandersborgs skola den 15 februari 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen om ca två år.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Kvarnbackaskolan respektive Welandersborgs skola, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Kvarnbackaskolan och Welandersborgs skola intervjuades elever, personal och rektor samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i årskurs 2 och 6 samt stödundervisning. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av rektorsområdet

Kvarnbackaskolan	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	31
Förskoleklass	11
Grundskola	80

Welandersborgs skola	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	51
Förskoleklass	17
Grundskola	99

Kvarnbackaskolan är belägen i Stjärnhov, ca två mil väster om Gnesta tätort. Omkring en tredjedel av eleverna har skolskjuts. Welandersborgs skola finns i Björnlunda, en mil från Gnesta. De båda skolorna är ungefär lika stora och har under ett par år framåt ett vikande elevunderlag. Kvarnbackaskolan och Welandersborgs skola bildar tillsammans ett rektorsområde. I rektors ansvar ingår också den kommunala musikskolan. Welandersborgs skola har en lokal styrelse med föräldramajoritet.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Kvarnbackaskolan och Welandersborgs skola och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna bedömer att verksamheterna i Kvarnbackaskolan och Welandersborgs skola övergripande är av god kvalitet. Skolorna uppfattas i huvudsak som trygga miljöer för eleverna och flertalet elever bedöms nå de nationella målen för årskurs 5. Det finns goda ansatser i båda skolorna att göra undervisningen varierad och intressant för eleverna. Inspektörerna har också tagit del av verksamhet som på ett utmärkt sätt bidrar till att utveckla elevernas kunskaper även i riktning mot kursplanernas mål att sträva mot.

De behov av förbättringsinsatser som finns inom de båda skolorna pekar sammantaget på att systematik och struktur bör förbättras, vilket bland annat innebär att rektorn bör ta ett ökat ansvar såväl för att synliggöra de resultat som uppnås som att initiera förbättringsarbete i förhållande till resultaten.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Arbetet med att ge fler elever möjlighet att nå målen bör förbättras.
- Uppföljningen av elevernas kunskaper i fler ämnen än svenska, engelska och matematik bör förbättras.
- Skolornas resultat bör bli underlag för ett systematiskt förbättringsarbete.
- Det finns behov av förbättringsinsatser för att systematiskt ta fasta på de synpunkter om trivsel och inflytande som framkommer, inte minst i elev- och föräldraenkäterna.

- Det förebyggande arbetet mot kränkande behandling bör intensifieras.
- Åtgärdsprogrammets kvalitet behöver sammantaget förbättras.
- Kvalitetsarbetet och kvalitetsredovisningen bör förbättras.
- Det pedagogiska ledarskapet bör förbättras.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brist snarast skall åtgärdas.

- Åtgärdsprogram utarbetas inte för alla elever som är i behov av särskilt stöd (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).

Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, respektive för de frivilliga skolformerna, Lpf 94, avsnitten 2.1 och 2.2.

Kunskaper

Uppföljning av elevers kunskapsresultat sker i skolorna i huvudsak på individnivå och av elevens klasslärare. Vissa gemensamma tester genomförs i förskoleklass och i grundskolan. Resultat av dessa används framförallt som underlag för stödinsatser.

De bilder som finns av skolornas samlade resultat avser årskurs 5. Det finns en bedömning av måluppfyllelse utifrån de nationella ämnesproven i svenska, engelska och matematik. I de sammanställningar för 2005 som inspektörerna tagit del av bedöms flertalet elever nå målen för årskurs 5. Det är dock anmärkningsvärt att endast 61 procent av eleverna klarade det nationella provet i engelska i Welandersborgs skola, 2005. Det finns anledning för Kvarnbackaskolan att uppmärksamma variationen över tid när det gäller resultaten i svenska. Det finns också en tendens till sjunkande resultat i matematik i de båda skolorna.

Förutom de nationella ämnesproven gör elevernas lärare i årskurs 5 en uppskattning av kunskaperna i övriga ämnen, utifrån mål att uppnå i de nationella ämneskursplanerna. I skolornas kvalitetsredovisningar anges procentsatser på hur stor andel av eleverna som nått målen för varje ämne. Utifrån intervjuer framkommer samstämmigt att dessa uppskattningar är mycket summariska och ger knappast en tillförlitlig bild av elevernas kunskapsnivå.

Även om resultaten av det nationella provet i engelska medfört en resursförstärkning i årskurs 6 i Welandersborgs skola, saknas systematiska diskussioner om resultaten på skolnivå i båda skolorna. Det saknas även diskussioner om vilken påverkan resultaten bör få på undervisningens innehåll. I skolornas kvalitetsredovisningar anges inga andra åtgärder för förbättring än att ämnena svenska, engelska och matematik prioriteras. Det framgår dock inte vad prioriteringarna består i.

Normer och värden

I ett flertal utsagor betonas fördelarna med ”den lilla skolan” och den trygga miljön i de båda skolorna. Samtidigt innebär ”litenheten” att elevernas möjligheter till kamratrelationer begränsas. I skolorna genomförs årligen enkätunder-

sökningar där elever och föräldrar ges möjlighet att uttrycka sina uppfattningar om skolan när det gäller kunskapsinhämtande, trivsel och inflytande. Resultaten visar i huvudsak på att skolorna når goda resultat. Det finns dock områden där resultaten är mindre bra och som väcker frågor om måluppfyllelsen när det gäller Kvarnbackaskolans förmåga att skapa en trygg skolmiljö för alla elever. Exempelvis uppgav 39 procent av eleverna, läsåret 2004/05 att det ”finns någon i klassen som andra barn ofta bär sig dumt åt mot”. Av föräldraenkäten framgår att 25 procent av de som svarat inte är nöjda med skolans arbete med attitydfrågor. I skolans kvalitetsredovisning omnämns det låga resultatet och exempel på tidigare insatser beskrivs. Däremot anges inte några kommande åtgärder från skolans sida för att förbättra resultatet i enkäten. De olika intervjuer inspektörerna genomfört styrker bilden av att det i huvudsak är en god stämning och trevlig miljö för eleverna, men att det finns svårigheter som skolan i högre utsträckning bör bearbeta.

Utifrån att situationen i skolan har upplevts som orolig med många konflikter har en handlingsplan utarbetats i Welandersborgs skola. I arbetet har ett förväntansdokument tagits fram som kommunicerats med elever och föräldrar (se Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet).

I båda skolorna finns en ambition att skapa en bra miljö och det genomförs också insatser. Inspektörerna vill dock understryka rektorns ansvar när det gäller att vidta åtgärder för att motverka kränkande behandling.

Sammanfattning

Även om skolornas egna uppföljningar visar att flertalet elever når målen för årskurs 5 bedömer inspektörerna att det finns behov av förbättringsinsatser. Arbetet med att ge fler elever möjlighet att nå målen bör förbättras. Uppföljningen av elevernas kunskaper i fler ämnen än svenska, engelska och matematik bör förbättras. Det finns också behov av att göra skolans resultat till en angelägenhet för hela skolan så att de kan bli underlag för ett systematiskt förbättringsarbete. Även om de båda skolorna till största delen upplevs som trygga finns det behov av förbättringsinsatser för att systematiskt vidta åtgärder utifrån de resultat om trivsel och inflytande som framkommer, inte minst i elev- och föräldraenkäterna.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

Möjligheten till inflytande och delaktighet uppfattas mycket varierat av de intervjuade eleverna. Det finns utsagor som tyder på att klass- och elevråd är forum för inflytande men också utsagor där klassråden inte uppfattas som viktiga. Elevernas möjlighet till inflytande över undervisningen uppfattas också varierat.

Det förekommer diskussioner mellan elever och lärare om hur arbetet kan genomföras och där elevers initiativ tas tillvara, men det verkar vara mer kopplat till enskilda lärare än som en medveten strategi från skolornas sida.

Elevernas trivsel och arbetsron i klassrummen uppmärksammas på flera olika sätt i skolorna. I Welandersborgs skola har personalen tagit fram ett dokument som anger förväntningar på elevernas uppförande och konsekvenser om dessa inte följs. Dokumentet är framtaget utifrån den upplevda situationen att det förekommer kränkande uttryck och oro bland elever i skolan. Inspektörerna bedömer att det är bra att skolan vidtar åtgärder för att komma tillrätta med en besvärlig situation. Samtidigt framkommer varierade bilder i intervjuer och andra samtal om hur skolan tar sig an arbetet. Det förekommer utsagor om att det saknas ett gemensamt förhållningssätt till arbetet för hela skolan. Det finns andra utsagor om ett målmedvetet arbete. För inspektörerna är det svårt att bedöma om någon bild är mer "sann" än den andra. Men själva förekomsten av motstridiga bilder bör vara grund för förbättringsinsatser. Det står dock klart att skolan får lägga stor kraft på att arbeta reaktivt, dvs. att hantera uppkomna situationer. Inspektörerna bedömer att det förebyggande arbetet mot kränkande behandling bör intensifieras.

Inspektörerna vill uppmärksamma kommunen och skolorna på att det från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67). Den nya lagens ändamål är att främja barn och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I planen skall åtgärder redovisas och den skall följas upp varje år. Vid inspektionstillfället hade skolorna handlingsplaner mot kränkande behandling. Inspektörerna vill påpeka att det "kontrakt" som utgör en del i arbetet, saknar rättslig verkan och är en olämplig formulering.

Innehåll i undervisningen, individanpassning och stöd

I Kvarnbackaskolan får det tematiska arbetet en framträdande roll. I det "Bifrost-inspirerade" arbetet sker planering av ämnesområden och innehåll utifrån de nationella ämneskursplanerna. Inspektörerna har tagit del av undervisning som på ett utmärkt sätt bidrar till att utveckla elevernas ämneskunskaper även i riktning mot kursplanernas mål att sträva mot. Man genomför också regelbundet s.k. läsveckor då ett extra fokus läggs på läsning såväl i skolan som i form av läxor. Det tematiska arbete som förekommer i Kvarnbackaskolan och i viss utsträckning även i Welandersborgs skola, ger möjlighet till skolgemensamma diskussioner om arbetssätt, arbetsformer och val av stoff. Inspektörerna påpekar vikten av att sådana diskussioner understöds i Kvarnbackaskolan och utvecklas i Welandersborgs skola.

De båda skolorna har den miljöcertifiering som benämns Grön flagg. Det förefaller dock som att miljöarbetet kopplat till Grön flagg i stor utsträckning har avstannat i Kvarnbackaskolan medan det är aktivt i Welandersborgs skola.

I skolorna finns system för att identifiera elever i behov av särskilt stöd. Tre gånger per termin benämns den skolgemensamma konferensen för elevvårds-konferens. Vid dessa tillfällen sker en genomgång av stödbehovet i hela skolan. Utifrån konferensen kan sedan omfördelning av resurser ske. Även om skolorna har mycket få elever med annat modersmål än svenska vill inspektörerna påpeka vikten av att det finns rutiner för identifiera och tillgodose behovet av studiehandledning på modersmål, som är en stödåtgärd. Skolorna har relativt små elevgrupper, klasstorlekarna varierar mellan 9 och 21 elever och det finns därmed goda organisatoriska förutsättningar för lärarna att uppmärksamma varje elevs behov. Dessutom finns på olika sätt förstärkning av antalet vuxna i flera klasser. För de elever som är i behov av särskilt stöd finns möjlighet till stödundervisning. Inspektörerna har observerat stödundervisning av god kvalitet som stärker elevens upplevelse av att lyckas och där det sker kontinuerliga kontakter med vårdnadshavare.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser för att skärpa rutinerna kring särskilt stöd till elever. De åtgärdsprogram som inspektörerna tagit del av är av mycket skiftande kvalitet och behöver sammantaget förbättras. Det förekommer att elever som inte uppnått målen för årskurs 5 får ”individuella studiegångar” och stödundervisning utan att åtgärdsprogram utarbetas. Att åtgärdsprogram saknas för vissa elever som är i behov av särskilt stöd är en brist som snarast skall åtgärdas.

Enligt grundskoleförordningen skall särskilt stöd i första hand ges inom klassens eller gruppens ram. Om det finns särskilda skäl får stödet istället ges i en särskild undervisningsgrupp. Detta skall då beslutas av styrelsen. I Welandersborgs skola finns elever som till allra största delen får sin utbildning i den s.k. resursgruppen Solstugan i Gnesta tätort. Även om skolan betonar vikten av att eleven har kontakt med sin klass i Welandersborgs skola varje vecka, så måste detta ändå betraktas som placering i särskild undervisningsgrupp. Beslut saknas dock. Rutinerna för placering i särskild undervisningsgrupp i Gnesta kommun behandlas i kommunrapporten.

I Gnesta kommun finns enheten Elevhälsan som samlar kompetenser kring olika typer av stöd för elever. Genom Elevhälsan har Kvarnbackaskolan och Welandersborgs skola tillgång till handledningsstöd, talpedagog och kurator. Även skolhälsovården samordnas av Elevhälsan.

Utvärdering av lärandet

I de båda skolorna finns olika redskap för att utvärdera elevernas lärande. Förutom de nationella ämnesproven i årskurs 5 används i varierande omfattning Skolverkets diagnoser och andra underlag för att bedöma läsutveckling och matematikkunskaper. Tidigare i rapporten har också lärarnas uppskattning av elevernas kunskaper i årskurs 5 omnämnts. I Welandersborgs skola och Kvarnbackaskolan är dokumentationen av elevernas kunskapsutveckling kopplad till den enskilde läraren. Det saknas skolgemensamma förhållningssätt till dokumentation av elevernas utveckling. För inspektörerna framstår detta förhållande som mycket känsligt för förändringar. Med tanke på de byten av lärare som vissa elevgrupper drabbats av har den nya läraren fått ”börja om” för att få syn på elevernas kunskapsnivå.

Dokumentation av elevernas kunskapsutveckling är ett viktigt redskap för att kunna följa elevernas kunskapsutveckling och för att kunna bedöma när stödsatser behöver sättas in. Dokumentationen är också en viktig förutsättning för den information som skall ges under utvecklingssamtalet. Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev vid utvecklingssamtalet. Planen skall vara ett framåtsyftande måldokument där viktiga utvecklingsområden lyfts fram.

Utvecklingssamtalen beskrivs i positiva ordalag av de intervjuade. Elever i Welandersborgs skola uppger att de i samverkan med sin lärare sätter upp personliga mål vid utvecklingssamtalet för den kommande perioden. Inspektörerna vill framhålla vikten av att skolorna intensifierar sitt arbete med att upprätta framåtsyftande individuella utvecklingsplaner för varje elev.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

I de båda skolorna genomförs, som tidigare nämnts, enkätundersökningar om elevers trivsel och inflytande och såväl elever som föräldrar deltar i undersökningarna. Det finns också olika sätt att följa upp elevernas kunskapsutveckling, framförallt inom svenska och matematik. Däremot brister det i systematik när det gäller att ta tillvara de resultat som faktiskt finns, som ett led i skolornas kvalitetsarbete. I båda skolorna behövs systematiska diskussioner om skolans verksamhet och undervisning i förhållande till de resultat som uppnås.

Det förekommer vissa förklaringar av resultaten i skolornas kvalitetsredovisningar. Däremot saknas i stor utsträckning bedömningar av måluppfyllelse och åtgärder kopplade till dessa. I båda skolorna finns ett påtagligt behov av att rektor tar initiativ till att resultaten görs kända och analyseras liksom att prioritera och initiera förbättringar.

Kvalitetsredovisningen uppfattas samstämmigt av de intervjuade som en rapportering av verksamheten till den politiska nämnden. Detta avspeglas också i hur kvalitetsredovisningarna utformas och vilken status de har i skolorna. Det finns en mycket svag koppling mellan kvalitetsredovisning, arbetsplan och det förbättringsarbete som sker inom skolorna. Inspektörerna bedömer att det finns ett stort behov av insatser så att kvalitetsarbetet och kvalitetsredovisningen kan bli underlag för skolornas förbättringsarbete.

Ledning och intern kommunikation

Kvarnbackaskolan och Welandersborgs skola leds av en rektor. Verksamheterna är organiserade i arbetslag med regelbundna träffar. Rektor träffar all personal i respektive skola vid arbetsplatsträffar och elevvårdskonferenser.

I rektorsrollen ingår såväl att skapa förutsättningar som att ställa krav och ge återkoppling på olika sätt. Verksamheterna vid de två skolorna utformas olika och har över tid utvecklats på olika sätt, vilket också fått konsekvenser för hur gemensamma frågor och pedagogiskt innehåll diskuteras. Enligt inspektörerna ställer detta krav på hur rektor utövar sitt pedagogiska ledarskap. Det finns en uppenbar risk att Kvarnbackaskolan uppfattas som "självgående", utifrån skolans pedagogiska idé med tematiskt arbete. Detta överensstämmer dock inte

med inspektörernas bild av verksamheten, även om det tematiska arbetet är väl i linje med intentioner och innehåll i de nationella styrdokument. Skolans verksamhet är dock betydligt mer komplex än så. Sammantaget framgår i rapporten ett flertal förbättringsområden där det finns behov av att rektorns insatser förstärks.

Personalens kompetensutveckling är till stor del knuten till det fleråriga utvecklingsprojekt som pågår i Gnesta kommun och som bland annat syftar till att ta fram s.k. bedömningsmatriser i alla ämnen. Så långt inspektörerna kan bedöma är projektets intentioner i linje med det nationella uppdrag skolorna har. Utifrån intervjuer vill dock inspektörerna påpeka vikten av att de som är berörda av utvecklingsarbetet också anser att det är viktigt och nödvändigt för att intentionerna skall få fäste. Det förekommer uppfattningar att projektet hamnar i konflikt med rådande system för bedömning. Detta förhållande ställer särskilda krav på hur utvecklingsarbetet leds.

Sammanfattning

Sammantaget bedömer inspektörerna att verksamheterna i Kvarnbackaskolan och Welandersborgs skola är av god kvalitet. De åtgärdsprogram som inspektörerna tagit del av är av mycket skiftande kvalitet och behöver sammantaget förbättras. Inspektörerna bedömer att det förebyggande arbetet mot kränkande behandling bör intensifieras. Inspektörerna bedömer att det finns ett stort behov av insatser så att kvalitetsarbetet och kvalitetsredovisningen kan bli underlag för skolornas förbättringsarbete. Inspektörerna bedömer sammantaget att det pedagogiska ledarskapet bör förbättras.

Det saknas åtgärdsprogram för vissa elever som är i behov av särskilt stöd. Detta är en brist som snarast skall åtgärdas.

Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Undervisningen inom språkvalet i Gnesta kommun samordnas och genomförs i Frejaskolan 7–9. Eleverna i årskurs 6 i Kvarnbackaskolan och Welandersborgs skola får sin undervisning där, tillsammans med elever från övriga skolor i kommunen.

Liksom i övriga skolor i Gnesta kommun har tillgången till utbildade lärare förbättrats markant de senaste åren. Den tidigare bristen på utbildade lärare har bland annat inneburit att vissa elevgrupper haft ett stort antal lärare under sin skoltid.

I såväl Kvarnbackaskolan som Welandersborgs skola finns tillgång till undervisningsmateriel och lokaler i en omfattning som behövs i en tidsenlig utbildning. Inspektörerna har observerat lektioner där datorer används i olika situationer av elever i olika åldrar.

Sammanfattning

Inspektörerna bedömer att förutsättningarna för utbildningen i Kvarnbackaskolan och Welandersborgs skola är av god kvalitet.

Datum	Ort
2006-09-04	Linköping

Per Grundtman
Malin Lundquist